

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๕ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ - สกุล นายวันชัย พรหมหมอก

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๑๑ หมู่ ๖ บ้านด่านไชโย ตำบลมลาย อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร
โทรศัพท์ : ๐๘๓ ๓๒๙ ๒๒๘๙ Facebook : Wunchai Prommok Line : ๐๘๓๓๒๙๒๒๘๙
เกิด พ.ศ. ๒๕๐๙ ปัจจุบันอายุ ๕๙ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
สถาบันการศึกษา โรงเรียนบ้านดุงวิทยา อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
คณะ/สาขาวิชา ศิลปะศึกษา

๖. อาชีพปัจจุบัน

- ☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ.....

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๒๐๐,๑๕๖ บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ยางพารา

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๓ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. แปลงเรียนรู้เรื่องยางพารา

การผลิตยางก้อนถ้วย

โดยคณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่ยางพาราบ้านด่านไชโย สาธิตและแนะนำการใช้น้ำกรดคุณภาพดี รักษา
หน้ายาง ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้ใช้

๒. แปลงเรียนรู้เรื่องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ จากการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในสวนยางพารา และการทำการเกษตรแบบผสมผสาน หารายได้เพิ่มเติมเนื่องจากราคายางพาราทกต่ำ เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อดินและบ่อซีเมนต์, การปลูกมะนาว, การเพาะเห็ดในโรงเรือน, การปลูกกล้วย เป็นต้น ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน เกษตรกรในพื้นที่และต่างพื้นที่เกิดความสนใจ เข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

๓. แปลงเรียนรู้ด้านการประมงและปศุสัตว์

เกษตรกรได้ได้รับความรู้การปลูกหญ้าเนเปียร์, การเลี้ยงโค, กระบือ และปลาकिनพีช

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๕ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ฐานเรียนรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

การเลี้ยงปลาในกระชังและการเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นการเลี้ยงกบ, การเลี้ยงปูนาในบ่อซีเมนต์

๒. ฐานเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ปีก/หญ้าอาหารสัตว์ ปศุสัตว์ เกษตรกรได้ได้รับความรู้การเลี้ยงไก่ การปลูกหญ้าเนเปียร์

๓. ฐานเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตยางพารา
ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ จากการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในสวนยางพารา

๔. ฐานเรียนรู้การใช้ฐานชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดโรคพืช

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๕ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๕ หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและลดต้นทุนการผลิตยางพารา
๒. หลักสูตรการขยายพันธุ์พืช เช่น การเพาะเมล็ดพันธุ์ การตอนกิ่ง การชำกิ่ง
๓. หลักสูตรการปรับปรุงดิน โดยการทำปุ๋ยหมัก การทำจุลินทรีย์บำรุงดิน
๔. การเลี้ยงโค
๕. การเลี้ยงปลา

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. หลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตยางพารา
๒. หลักสูตรการปรับปรุงดิน
๓. การบันทึกบัญชีต้นทุนและบัญชีครัวเรือน

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๔ หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การเพาะเมล็ดผักหวานป่า
๒. การทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง และจุลินทรีย์จากซากสัตว์และพืช
๓. การเพาะเห็ดในถุงพลาสติกและขอนไม้
๔. การผันน้ำไปใช้ในแหล่งเกษตรกรรม โดยการผันน้ำผ่านแอร์แวร์ ทำน้ำหยดและสปริงเกอร์

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุนาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตยางพารา

ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ จากการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในสวนยางพารา และการทำการเกษตรแบบผสมผสาน หารายได้เพิ่มเติม เนื่องจากราคายางพารตกต่ำ สาธิตและแนะนำการใช้น้ำกรดคุณภาพดี รักษาหน้ายาง ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้ใช้

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผน อย่างละเอียด)

๑. ร่วมการประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานคณะกรรมการ เครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด จำนวน ๔ ครั้ง

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

๑. การประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานคณะกรรมการ เครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับอำเภอ จำนวน ๔ ครั้ง

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

- ต้องการสร้างฐานะความมั่นคงให้กับครอบครัว โดยจัดทำบัญชีเป็นรายวัน รายเดือน และรายปี
- ประสบปัญหาพื้นที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากปลูกพืชเชิงเดี่ยวซ้ำๆ
- ใช้ปุ๋ยและสารเคมีมาก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกายอ่อนแอลง
- ต้นทุนการผลิตสูง มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในสวนและครอบครัว
- มีการแบ่งพื้นที่สำหรับทำการเกษตรเป็นสัดส่วน ตามแนวการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้เต็มประสิทธิภาพ ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและมีกำไรสูงสุด
- มีการจัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นา โดยการขุดบ่อน้ำบาดาล
- มีแนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น ลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำที่สุด ไม่ใช้สารเคมีและลดการใช้ปุ๋ยเคมีหันมาใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยคอกแทน
- ใช้ปุ๋ยคอกที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์ ผสมกับแกลบดิบ ผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพผสมกับวัสดุเพาะกล้าไม้ ใส่ในสวนยางพารา และในนาข้าว
- ต้องการพัฒนาเป็นตัวอย่างศูนย์เรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่ของอำเภอ

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

- การปรับปรุงสภาพดินให้มีโครงสร้างและความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก
- การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ และปุ๋ยหมัก ใช้เองโดยวัสดุคั่วที่เหลือใช้จากแปลงเกษตรและในท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- มีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีฆ่าแมลง เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพแทน

- มีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน ได้แก่ การใช้พันธุ์ต้านทานหรือพันธุ์ดี สารที่เป็นพืชสมุนไพร การปลูกพืชตามหลักวิชาการเกษตร ใช้วิธีการสำรวจศัตรูพืชในแปลงไม้ผลและในนาข้าว

- มีการวางแผนการใช้ที่ดินในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย พื้นที่นา พื้นที่ทำสวน พื้นที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ยามขาดแคลน
- การเลือกปลูกพืชหลากหลายชนิดเพื่อลดความเสี่ยงจากผลผลิตพืชเชิงเดี่ยวเมื่อราคาคงต่ำ

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

- ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพไร่นาสวนผสม

- มีการผลิตตามขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมดินไปจนถึงการเก็บรักษาอย่างเคร่งครัด

- มีการวางแผนการผลิตและการตลาดโดยใช้ข้อมูลราคาสินค้าและการตลาดเป็นแนวทางทุกปี

- สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์โดยตรง และจากที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้นำไปปฏิบัติตามจนทำให้ผลผลิต และรายได้เพิ่มสูงขึ้น

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ/BCG Model

ปุ๋ยหมักเป็นปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่ง เกิดจากการนำซากหรือเศษเหลือจากพืชมาหมักรวมกันและผ่านกระบวนการย่อยสลาย โดยกิจกรรมจุลินทรีย์จนเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมเป็นวัสดุที่มีลักษณะอ่อนนุ่ม เปื่อยยุ่ย ไม่แข็งกระด้าง และมีสีน้ำตาลปนดำ โดยทางกลุ่มแปลงใหญ่บางพาราบ้านด่านไชโย ตำบลมลาย อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ได้ดำเนินการการทำปุ๋ยหมักจากการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตปุ๋ยหมักเพื่อลดการเผาพื้นที่การเกษตร และลดปัญหาหมอกควัน ซึ่งการทำปุ๋ยหมักจะใช้สารเร่ง พด.๑ (กรมพัฒนาที่ดิน) ในการผสมเพื่อให้จุลินทรีย์ทำงานย่อยสลายวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างสมบูรณ์ ทางกลุ่มฯ ได้มีการทดลองนำก้อนเชื้อเห็ดที่ไม่ใช้แล้วมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อให้สมาชิกกลุ่มนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงบางพาราของตนเอง ส่วนการทำน้ำหมักชีวภาพ ทางกลุ่มได้ร่วมกันผลิตน้ำหมักชีวภาพ โดยได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำน้ำหมักชีวภาพ พร้อมสารเร่ง พด. ๒ , พด.๓ และ พด.๗ จากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดสกลนคร เพื่อช่วยบำรุงการเจริญเติบโตต้นพืช

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

เป็นการใช้ปุ๋ยให้ตรงตามระดับความอุดมสมบูรณ์ของดิน และตรงตามความต้องการของพืช ทำให้พืชเจริญเติบโตดี และการให้ผลตอบแทนคุ้มค่าแก่การลงทุน การใช้ปุ๋ยเท่าที่จำเป็น ตามความต้องการของพืช หากดินมีปัญหาต้องมีการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสม โดยมีการประเมินหรือวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ของดินก่อนการปลูกพืช เพื่อให้ทราบถึงปริมาณธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน สภาพความเป็นกรด - ด่าง แล้วนำมาเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการธาตุอาหารของพืชที่ปลูกในแต่ละฤดู จากนั้นจึงคำนวณปริมาณธาตุอาหารหลัก (N-P-K) ตามคำแนะนำ โดยสามารถนำตัวอย่างดินที่เก็บได้ ส่งวิเคราะห์กับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ของแต่ละอำเภอ หรือกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่จังหวัดนั้น

ทางกลุ่มแปลงใหญ่ยางพาราบ้านด่านไชโย ตำบลมาย อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ได้ดำเนินการร่วมกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ตำบลห้วยหลัว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ในการส่งตัวอย่างดินเพื่อตรวจวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปริมาณธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน สภาพความเป็นกรด - ด่าง แล้วนำมาเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการธาตุอาหารของยางพารา เพื่อวางแผนในการบริหารจัดการดูแลรักษาบำรุงการเจริญเติบโตของยางพาราในแต่ละช่วงอายุให้เหมาะสม

- การปรับปรุงสภาพดินให้มีโครงสร้างและความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก
 - การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ และปุ๋ยหมัก ใช้เองโดยวัสดุคดที่เหลือใช้จากแปลงเกษตรและในท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - มีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีฆ่าแมลง เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพแทน
 - มีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน ได้แก่ การใช้พันธุ์ต้านทานหรือพันธุ์ดี สารที่เป็นพืชสมุนไพร การปลูกพืชตามหลักวิชาการเกษตร ใช้วิธีการสำรวจศัตรูพืชในแปลงอย่างพาราและในนาข้าว
 - มีการวางแผนการใช้ที่ดินในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย พื้นที่นา พื้นที่ทำสวน พื้นที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ยามขาดแคลน
 - เลือกปลูกพืชหลากหลายชนิดเพื่อลดความเสี่ยงจากผลผลิตพืชเชิงเดี่ยวเมื่อราคาคงต่ำ
- ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร : ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)**

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๒ ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ยางพารา พื้นที่ปลูกจำนวน ๑๗ ไร่ ๐ งาน ๐ ตารางวา

๑.๒) พืชผักสวนครัว พื้นที่ปลูกจำนวน ๑ ไร่ ๐ งาน ๐ ตารางวา

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๓ ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑) เลี้ยงปลาในบ่อดิน จำนวน ๒ บ่อ

๒.๒) เลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ จำนวน ๔ บ่อ

๒.๓) เลี้ยงกบ จำนวน ๑ บ่อ

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๑ ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) เลี้ยงวัว จำนวน ๑๑ ตัว

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด - ชนิด ประกอบด้วย

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า ยางพารา มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ค่าน้ำมันตัดหญ้า เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท/ไร่

๑.๒) ค่าปุ๋ย เป็นเงิน ๑๒,๕๐๐ บาท/ไร่

๑.๓) ค่าน้ำกรด เป็นเงิน ๒,๑๖๐ บาท/ไร่

๑.๔) ค่าถูงใส่ยาง เป็นเงิน ๖๐๐ บาท/ไร่

๑.๕) ค่าใบมีดตัดยาง เป็นเงิน ๓๘๐ บาท/ไร่

รวมต้นทุนการผลิต ๕๓,๑๒๐ บาท/ไร่

รายได้ ๒๐๐,๑๕๖ บาท/ไร่

หมายเหตุ : พื้นที่ ๑๗ ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ยางพารา

เฉลี่ยรายได้วันละ ๒,๖๐๐ บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ -

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ - บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ พืชผัก หน่อไม้

เฉลี่ยรายได้เดือนละ ๒,๐๐๐ บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงวัว

เฉลี่ยรายได้ปีละ ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

ประโยชน์ที่เกิดกับ "ตนเอง"

- ได้รับการพัฒนาศักยภาพได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากการเข้าร่วมอบรม/ถ่ายทอดความรู้ ทำให้มีความรู้ที่ทันสมัย และสามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้นำทางวิชาการเกษตรได้
- เพิ่มความมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเองจากการได้ช่วยเหลือผู้อื่นและเป็นที่ยอมรับของชุมชน
- สร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล สนับสนุน หรือโอกาสในการพัฒนาที่มากขึ้น เช่น โครงการส่งเสริมจากภาครัฐ
- ได้รับโอกาสทางอาชีพเพิ่มเติม เช่น ได้รับเชิญเป็นวิทยากร หรือเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ทำให้มีรายได้หรือความมั่นคงเพิ่มขึ้น

ประโยชน์ที่เกิดกับ "เกษตรกรรายอื่น"

- ได้รับความรู้ที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น เทคนิคการลดต้นทุน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำเกษตรอินทรีย์ ฯลฯ
- ลดการพึ่งพาหน่วยงานภายนอก เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ในชุมชนได้เลย ไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่หรือเดินทางไกล
- เกิดแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในการพัฒนาอาชีพ เมื่อเห็นตัวอย่างความสำเร็จจาก ศพก. ก็กล้าที่จะลองทำตาม

- สามารถสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายอาชีพในพื้นที่ เช่น กลุ่มทำปุ๋ยหมัก กลุ่มปลูกพืชปลอดภัย กลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น
- ประโยชน์ที่เกิดกับ "ชุมชนโดยรวม"
- ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ภายในพื้นที่ของตนเอง ลดค่าใช้จ่ายในการอบรม/เดินทาง สร้างโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้ตลอดเวลา
- เกิดการรวมกลุ่ม ความสามัคคี และการช่วยเหลือกันในชุมชน เช่น ร่วมกันดูแลแปลงสาธิต ร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมเกษตร
- ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น จากการส่งเสริมการปลูกพืชปลอดภัย ไม่ใช้สารเคมี และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า
- เป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นเข้ามาศึกษาดูงาน ส่งผลให้ชุมชนมีชื่อเสียง และเกิดการพัฒนาร่วมกันทั้งระดับอำเภอ/จังหวัด
- การเป็น ศพก. ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างรอบด้าน ทั้งในระดับบุคคล ระดับเกษตรกร และระดับชุมชน โดยช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้นำ ส่งเสริมความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น และสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความมั่นคงทางอาหาร และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ :

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

- มีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีฆ่าแมลง เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพแทน
- มีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน ได้แก่ การใช้พันธุ์ต้านทานหรือพันธุ์ดี สารที่เป็นพืชสมุนไพร การปลูกพืชตามหลักวิชาการเกษตร ใช้วิธีการสำรวจศัตรูพืชในแปลงไม้ผล และในนาข้าว
- มีการวางแผนการใช้ที่ดินในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย พื้นที่นา พื้นที่ทำสวน พื้นที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ช่วงหน้าแล้ง และขาดแคลนน้ำ

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

การอนุรักษ์ดิน โดยการไถพรวนอย่างเหมาะสม และไม่ปล่อยดินเปลือย การปลูกพืชคลุมดิน เช่น ถั่วเขียว ถั่วพุ่ม เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน การเพิ่มอินทรีย์วัตถุลงในดิน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก รักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทำให้ดินมีโครงสร้างดี ใช้ปลูกพืชต่อเนื่องได้ยาวนาน

อนุรักษ์แหล่งน้ำ โดยการใช้ระบบน้ำหยด หรือรดน้ำแบบประหยัด การปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย หรือเหมาะกับสภาพน้ำในพื้นที่ เช่น การปลูกมะเขือเทศ การปลูกข้าวโพดหวานเป็นการลดการใช้น้ำเกินจำเป็น และช่วยป้องกันภัยแล้งในชุมชน

ลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย โดยหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ใช้ชีววิธี ชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืช เช่น บิวเวอเรีย ไตรโคเดอร์มา เป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย ลดสารตกค้างในดินและน้ำ

๓.๓ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ใน ศพก.ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

- ด้านดิน รักษาคุณภาพดิน ลดการเสื่อมโทรมของดิน
- ด้านน้ำ ลดมลพิษจากปุ๋ย ปกป้องการปล่อยสารเคมีปนเปื้อนลงแหล่งน้ำชุมชน

ด้านอากาศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการใช้ปุ๋ยเกินความจำเป็นตามความต้องการของพืช
ด้านชุมชน เกษตรกรในชุมชนมีต้นแบบความสำเร็จ ทำให้มีรายได้มั่นคงและยั่งยืน

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

การอนุรักษ์ดิน โดยการไถพรวนอย่างเหมาะสม และไม่ปล่อยดินเปลือย การปลูกพืชคลุมดิน เช่น ถั่วเขียว ถั่วพุ่ม เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน การเพิ่มอินทรีย์วัตถุลงในดิน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก รักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทำให้ดินมีโครงสร้างดี ใช้ปลูกพืชต่อเนื่องได้ยาวนาน

อนุรักษ์แหล่งน้ำ โดยการใช้ระบบน้ำหยด หรือรดน้ำแบบประหยัด การปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย หรือเหมาะกับสภาพน้ำในพื้นที่ เช่นการปลูกมะเขือเทศ การปลูกข้าวโพดหวานเป็นการลดการใช้น้ำเกินจำเป็น และช่วยป้องกันภัยแล้งในชุมชน

ลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย โดยหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ใช้ชีววิธี ชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืช เช่น บิวเวอเรีย ไตรโคเดอร์มา เป็นการรักษาสีเขียวแวดล้อมให้ปลอดภัย ลดสารตกค้างในดินและน้ำ

๔.๑ การปรับใช้นวัตกรรมในการทำเกษตรยุคใหม่

๑) การทำปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพ / BCG Model

ปุ๋ยหมักเป็นปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่ง เกิดจากการนำซากหรือเศษเหลือจากพืชมาหมักรวมกันและผ่านกระบวนการย่อยสลาย โดยกิจกรรมจุลินทรีย์จนเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมเป็นวัสดุที่มีลักษณะอ่อนนุ่ม เปื่อยยุ่ย ไม่แข็งกระด้าง และมีสีน้ำตาลปนดำ โดยทางกลุ่มแปลงใหญ่อย่างพาราบ้านด่านไชโย ตำบลมาย อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ได้ดำเนินการการทำปุ๋ยหมักจากการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตปุ๋ยหมักเพื่อลดการเผาพื้นที่การเกษตร และลดปัญหาหมอกควัน ซึ่งการทำปุ๋ยหมักจะใช้สารเร่ง พด.๑ (กรมพัฒนาที่ดิน) ในการผสมเพื่อให้จุลินทรีย์ทำงานย่อยสลายวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างสมบูรณ์ ทางกลุ่มฯ ได้มีการทดลองนำก้อนเชื้อเห็ดที่ไม่ใช้แล้วมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อให้สมาชิกกลุ่มนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงยางพาราของตนเอง ส่วนการทำน้ำหมักชีวภาพ ทางกลุ่มได้ร่วมกันผลิตน้ำหมักชีวภาพ โดยได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำน้ำหมักชีวภาพ พร้อมสารเร่ง พด. ๒ , พด.๓ และ พด.๗ จากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดสกลนคร เพื่อช่วยบำรุงการเจริญเติบโตต้นพืช

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศพก. เป็นจุดให้บริการด้านการอบรมต่างๆ และพื้นที่ยังสามารถศึกษาดูงานได้ด้วย เช่น การปลูกไผ่เลี้ยง ไผ่กิมชุง ปลูกผักหวานป่า ปลูกมะนาว เลี้ยงปลา เลี้ยงโค ประธาน ศพก. ยังรับหน้าที่พิธีกร ในการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรทั่วไปที่เข้ามาศึกษาดูงาน

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

เป็นที่ปรึกษาให้แก่เกษตรกรทั่วไป ที่มีปัญหาในเรื่องการทำการเกษตรต่างๆ ก็สามารถเข้ามาขอคำชี้แนะได้ ถ้าส่วนไหนที่ ศพก. ไม่สามารถตอบคำถามของเกษตรกรที่เข้ามาขอคำชี้แนะได้ ศพก.ก็จะไปหาคำตอบมาให้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือเกษตรกรบางรายมีเรื่องร้องเรียน ทาง ศพก. ก็สามารถเป็นผู้ประสานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

มีช่องทางการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร ทางช่องทางไลน์กลุ่ม เช่น กลุ่ม อสม. ตำบลไชโย กลุ่ม อพป.ตำบลไชโย กลุ่มลานยางตำบลไชโย กลุ่มแปลงใหญ่ยางพาราทำบ่อไชโย กลุ่มด้านด้านภัยร่วมใจสามัคคี เป็นต้น

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

มีการจัดการประชุมและการอบรมกลุ่มใน ศพก. ให้ความรู้ด้านการจัดทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ให้กับสมาชิกผู้เข้าอบรม และพาสมาชิกผู้เข้าอบรมทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ ใบยางพารา เพื่อลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี ลดลง สมาชิกทุกคนก็นำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในสวนตนเอง และยังสามารถถ่ายทอดขยายผลต่อไปอีกทาง

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

- ได้รับการคัดเลือกจากประชาคมหมู่บ้านให้เป็นวิทยากรเกษตรกร ในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมาย และอำเภอบ้านม่วง

- เป็นอาสาสมัครเกษตรยางพารา

- เป็นวิทยากรเกษตรกร จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน

- เป็นผู้นำเกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ มาใช้ในหมู่บ้าน และขยายผลไปยังเกษตรกรข้างเคียงด้วย

- ร่วมกับชุมชนในงานบุญประเพณีต่างๆของหมู่บ้านทุกครั้ง

- เป็นประธานแปลงใหญ่ยางพารา

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

๑. วางแผนและกำหนดทิศทางการดำเนินงานของศูนย์ ร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิก วางแผนการจัดกิจกรรมประจำปีของศูนย์ กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เชื่อมโยงแผนของศูนย์กับนโยบายส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐหรือท้องถิ่น

๒. เป็นผู้นำในการประชุมและบริหารคณะกรรมการ ศพก. ทั้งการประชุมวางแผน ติดตาม และ ประเมินผล มอบหมายงานให้กับคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สร้างความร่วมมือและความสามัคคีในคณะกรรมการ ศพก.

๓. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมและการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ศพก. ประสานงานให้มีการจัดอบรม ดูงาน หรือกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำเกษตรอินทรีย์ การตลาดผลผลิต

๔. ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทำหน้าที่เป็นตัวแทน ศพก. ในการ ประสานงานหรือรับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ อบต. บริษัทรับซื้อผลผลิต โรงเรียนในพื้นที่

๕. ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของ ศพก. มีการตรวจสอบและติดตามว่า กิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามแผนหรือไม่ สรุปผลงานและรายงานต่อชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

๑. เป็นแหล่งความรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ภาคภูมิใจที่ศูนย์สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านเกษตร ให้เกษตรกรนำไปใช้จริง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในวิถีชีวิต เช่น การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และทำเกษตรแบบยั่งยืนได้มากขึ้น

๒. มีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกร ภาคภูมิใจที่ได้เห็นเกษตรกรในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีทักษะใหม่ๆ และสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นจากการเรียนรู้และลงมือทำจริง

๓. เป็นจุดเชื่อมโยงของความร่วมมือหลายภาคส่วน ภาคภูมิใจที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน หน่วยงานรัฐ โรงเรียน อบต. และเอกชน เพื่อร่วมกันพัฒนางานเกษตรในพื้นที่

๔. สามารถพัฒนาและยกระดับตนเองจากเกษตรกรทั่วไป สู่ผู้นำทางความรู้ ภาคภูมิใจในฐานะผู้จัดตั้ง หรือประธานศูนย์ ที่สามารถพัฒนาตนเองจากเกษตรกรธรรมดา มาเป็นผู้นำชุมชนด้านความรู้ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก

๕. ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ภาคภูมิใจที่ศูนย์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากร อย่างรู้คุณค่า ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และผลักดันให้ชุมชนมีแนวทางการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ

๖. สร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีในชุมชน ภาคภูมิใจที่เป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้ การร่วมมือ และการแบ่งปันในหมู่เกษตรกร ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และชุมชนสามารถพัฒนาไปด้วยกัน

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

- เป็นวิทยากรเกษตรกร จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดทำไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน
- เป็นผู้นำเกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ ในการผลิตในหมู่บ้านและขยายผลต่อเกษตรกรใกล้เคียง

- เป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน การวางแผนการใช้ที่ดิน การปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมในการปลูกพืช

- มีความขยัน อดทน ติดตามความเคลื่อนไหวของความรู้วิชาการเกษตร ตลอดเวลา
- มีการวางแผนการผลิตและการตลาดโดยใช้ข้อมูลราคาสินค้าและการตลาดเป็นแนวทางทุกปี
- เป็นผู้นำครอบครัวที่ดี ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่บุตรหลาน และเกษตรกรใกล้เคียง

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

๒.๑ ในด้านการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หนึ่งในความภาคภูมิใจที่สำคัญของการดำเนินงานเป็นศพก. คือ การได้ “เสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ และทรัพยากรส่วนตัว” เพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตัว การทำหน้าที่เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่ได้มีรายได้หรือผลตอบแทนโดยตรง แต่ด้วยความตั้งใจจริงในการพัฒนาเกษตรกรของชุมชน ทำให้เรายินดีเปิดบ้าน เปิดใจ และเปิดโอกาสให้เกษตรกรหรือเยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ และเติบโตไปด้วยกัน การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ จึงไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการเป็น “ผู้ให้” ที่สร้างโอกาส สร้างแรงบันดาลใจ และสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น”

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

- ๑.๑) เกษตรอำเภอบ้านม่วง
- ๑.๒) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านม่วง
- ๑.๓) คณะกรรมการ เครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับอำเภอ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

กระบวนการถอดบทเรียน ศพก.

๑. การเตรียมความพร้อม

- ระบุเป้าหมายของการถอดบทเรียน
- เลือกทีมถอดบทเรียน
- เตรียมเอกสาร/ข้อมูลพื้นฐาน เช่น แผนงานกิจกรรม ผลการดำเนินงาน ฯลฯ

๒. การรวบรวมข้อมูล

- การสัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้
- การประชุมกลุ่ม (Focus Group)
- การสังเกตการณ์ในพื้นที่จริง
- การใช้แบบสอบถาม หรือแบบฟอร์มถอดบทเรียน

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์กระบวนการดำเนินงาน (เช่น เริ่มต้นอย่างไร? ทำอะไร? ใช้ทรัพยากรใด?)
- วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ และสิ่งที่ควรปรับปรุง
- สรุปเป็นองค์ความรู้ แบ่งเป็นหมวด เช่น ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการ

๔. การจัดทำรายงานถอดบทเรียน

- เขียนสรุปบทเรียนในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น บทนำ กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ที่ได้

ข้อดี/ปัญหา/แนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะ

- จัดทำเป็นเอกสาร รายงาน หรือคลิปวิดีโอ

๕. การเผยแพร่และนำไปใช้

- ถ่ายทอดบทเรียนให้แก่ศวก.อื่น ๆ หรือเครือข่ายเกษตรกรใช้เป็นสื่อฝึกอบรม/กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

- บรรจุไว้ในฐานข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้ของหน่วยงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการถอดบทเรียน

- SWOT Analysis (วิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค)
- การทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action Review (AAR))
- แผนภูมิ/แผนผังความคิด (Mind Mapping)
- แบบฟอร์มถอดบทเรียนของกรมส่งเสริมการเกษตร

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ขาดความเข้าใจในกระบวนการถอดบทเรียน

- เจ้าหน้าที่หรือเกษตรกรไม่เข้าใจว่าการถอดบทเรียนคืออะไร ทำไปเพื่ออะไร
- ไม่รู้วิธีการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปบทเรียน

๒. ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

- ไม่มีการบันทึกข้อมูลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม
- ขาดภาพถ่าย เอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจน

๓. เวลาจำกัด/ขาดการวางแผนล่วงหน้า

- การถอดบทเรียนมักเกิดขึ้นหลังจบกิจกรรมเร่งด่วน ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมตัว
- ขาดการจัดสรรเวลาและทรัพยากรสำหรับการถอดบทเรียนอย่างเหมาะสม

๔. ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ

- เกษตรกรเจ้าของแปลง หรือเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อาจไม่ให้ข้อมูลอย่างเต็มที่
- ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียน

๕. ขาดทักษะในการวิเคราะห์และสรุปบทเรียน

- ผู้ดำเนินการขาดความสามารถในการสรุปองค์ความรู้จากข้อมูลที่มี
- เน้นบันทึกเหตุการณ์มากกว่าวิเคราะห์หรือสรุปให้เป็นแนวปฏิบัติ

๖. ไม่มีการนำผลถอดบทเรียนไปใช้ต่อยอด

- ถอดบทเรียนแล้วไม่ได้ใช้ประโยชน์ต่อ หรือไม่ถูกเผยแพร่อย่างทั่วถึง
- รายงานถอดบทเรียนมักจัดเก็บไว้แต่ไม่ได้นำไปสื่อสารหรือขยายผล

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน ศวก.

๑. สร้างความเข้าใจและฝึกอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

- จัดอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อให้ความรู้เรื่องการถอดบทเรียน
- ใช้ตัวอย่างจริงหรือกรณีศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจง่ายขึ้น

๒. จัดเตรียมแบบฟอร์มถอดบทเรียนที่ใช้งานง่าย

- ใช้แบบฟอร์มมาตรฐาน เช่น แบบฟอร์ม AAR หรือ Checklist เพื่ออำนวยความสะดวก
- ให้ผู้เกี่ยวข้องบันทึกข้อมูลระหว่างดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๓. วางแผนการถอดบทเรียนล่วงหน้า

- บรรจุกิจกรรมถอดบทเรียนไว้ในแผนงานตั้งแต่ต้นปี
- กำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน และติดตามผลการถอดบทเรียนเป็นระบบ

๔. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

- เชิญเกษตรกรต้นแบบ เจ้าของพื้นที่ท้องถิ่น และผู้รับผลประโยชน์มาร่วมวิเคราะห์
- ใช้วิธีประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น

๕. พัฒนาทักษะการวิเคราะห์และจัดทำรายงาน

- ฝึกเจ้าหน้าที่ให้สามารถวิเคราะห์เชิงระบบ แยกแยะปัจจัยความสำเร็จ และจัดทำองค์ความรู้
- ใช้สื่อเสริม เช่น แผนผังความคิด (Mind Map), SWOT, หรือการเล่าเรื่อง

(Storytelling)

๖. เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

- จัดทำสื่อประกอบ เช่น วิดีโอ บอร์ดนิทรรศการ เอกสารสรุป
- นำไปใช้ในกิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือฝึกอบรมในชุมชน

